

Trygghet for alle, -
kampen mot organisert
kriminalitet og
utenforskap

Innhold

Innledning.....	3
Om arbeidsgruppa	3
1. Forebygging i alle ledd.....	4
Barnehage og tidlig innsats.....	4
Skolenes rolle som forebyggende arena.....	5
Foreldrenes rolle og samarbeid med barnehage, skole og barnevern	7
Forebygging gjennom sterkere fellesskap	7
Politiet som tillitsskapende aktør og ressurs i nærmiljøet	8
2. Kriminalitetsbekjempelse	9
Styrke politiet	9
Styrke tollvesenet	10
Begrense rekruttering ved å gå etter pengene	10
3. Veien ut av kriminalitet	11
Barn og unge som utøver gjentakende alvorlig kriminalitet.....	11
Strengere straff og hurtigdomstol	12
God kriminalomsorg lønner seg.....	13
Bedre oppfølging etter soning.....	14
4. Områdesatsingene – en ny innretning	14

Innledning

Organisert kriminalitet er en betydelig trussel for Norge og har vært det over tid. I Kripos sin årlige nasjonale trusselvurdering om kriminelle nettverk, beskriver de at Norge er fullt integrert i global, organisert kriminalitet. Ifølge Europol har trusselen fra organisert kriminalitet aldri vært høyere. Interpol vurderer nivået på vold, korrupsjon og hvitvasking i Europa som historisk høyt. Andre land i Europa erfarer at økt kokaintrafikk medfører et høyere konfliktnivå, en voldeligere form for kriminalitet og at det utgjør en trussel mot etablerte samfunnsstrukturer. Når kriminalitet innveves i samfunnsstrukturer utgjør det en trussel mot demokratiet og rettstaten.

Økt organisert kriminalitet er farlig både for den enkelte og for fellesskapet. Vold blant mindreårige øker, og volden har blitt grovere. Norge er i ferd med å bli transittland for narkotika, og i siste ledd er det ofte ungdom som utfører den synlige kriminaliteten. Ungdom i Norge er i ferd med å tilknyttes svenske og internasjonale nettverk. Norsk politi ser med tydelighet at kriminelle aktører samarbeider der det medfører profitt. Kriminelle kjøper og tilbyr tjenester, oppdrag, og leveranser som pengevekslere, hvitvaskingsaktører, transportører, torpedoer og tilbydere av krypterte tjenester.¹ Det utgjør en trussel for tryggheten i Norge.

Arbeiderpartiet må ha svar på de store utfordringene og tydelige forventninger til fellesskapet. Ingen skal føle dyp bekymring for at egne barn havner i kriminelle nettverk. Derfor trenger vi å jobbe langsiktig med det forebyggende arbeidet rettet mot ungdom, styrke det forebyggende arbeidet i politiet, og svekke kriminelle nettverk. Politiet, tollvesenet og rettsvesenet må styrkes. Vi vil stanse nyrekrutteringen til kriminelle miljøer og hindre at internasjonale kriminelle gjenger og nettverk etablerer seg i Norge.

Om arbeidsgruppa

Oslo Arbeiderpartiet har satt ned en arbeidsgruppe som skal jobbe med å utvikle politikk i kampen mot organisert kriminalitet og utenforskap. Mandatet til gruppen er å beskrive de viktigste utfordringene vi har innen områdene og foreslå politiske løsninger som svarer på framtidens behov. Arbeidsgruppenes forslag skal være grunnlag for Oslo Arbeiderpartis framtidige politikk, inkludert bystyregruppen, og levere innspill til nytt stortingsvalgprogram.

Gruppen består av:

Abdullah Alsabeehg, leder

Gunhild Nohre-Walldén

Mudassar Mehmood

Camilla Brenna

Jonas Løvdal

¹ . Offentlig nasjonal trusselvurdering, Kripos januar 2024

Mari Tingelholm

Fatema Al Musawi

Hanne Sudland

Eduardo Mezzanotti-Camerini, AUF

1. Forebygging i alle ledd

Oslo Arbeiderparti vil rive opp roten til kriminalitet og utenforskap. Årsakene til at ungdom begår kriminalitet er komplekse, men det handler i sum om samspillet mellom forhold hos den enkelte og den bredere konteksten. Forebyggende tiltak som skal forhindre at barn og unge begår kriminalitet, må adressere dette samspillet. Vår viktigste oppgave er å gi alle muligheten til å lykkes gjennom utdanning, arbeid og et aktivt og sosialt liv.

Sosial ulikhet skaper grobunn for kriminalitet og utenforskap. Vi vet at omfattende kriminalitetsutfordringer også reduserer mulighetene for sosial mobilitet. Utjevning av forskjeller, først og fremst gjennom universelle og målrettede tiltak, må derfor være utgangspunktet for løsninger som skal forebygge ungdomskriminalitet.

God forebygging handler om en kombinasjon av de myke tiltakene: Gode barnehager og en skole som gir muligheter for alle, gode nabolag, inkluderende fellesskap og et hjelpeapparat som er der for dem som trenger det. Og de hardere tiltakene: Et handlekraftig politi og rettsvesen, som er til stede og som kan reagere raskt, og som har ressurser til effektivt å slå ned på organisert kriminalitet.

For å forhindre rekruttering til gjengkriminalitet må vi først og fremst bekjempe utenforskapet, som mange ungdommer opplever før de blir en del av kriminelle gjenger. Dette oppnår vi ved å gi dem muligheter til å delta i meningsfulle aktiviteter, få jobb og utdanning, og gjennom å ta aktive grep for å gjenreise tilliten til politiet og storsamfunnet. Videre må vi fjerne alle insentiver som gjør det attraktivt for unge å bli med i gjenger, blant annet ved å slå ned på de kriminelle nettverkene.

Ungdomskriminalitet kan ikke alene løses ved tiltak på individnivå – det kreves også strukturelle grep på gruppenivå. Det skal Arbeiderpartiets løsninger speile.

Barnehage og tidlig innsats

Å gå i en god barnehage gir positive resultater senere i livsløpet. Forskning viser at god barnehage har spesielt positive innvirkninger for barn med lav sosioøkonomisk bakgrunn

Vi vet at det er store forskjeller i Oslo på antall barn som deltar i barnehagens fellesskap. Deltagelse i barnehagen er lavest i levekårsutsatte bydeler. Særlig bydel Stovner peker seg negativt ut, der bare 61 prosent av barnehagebarna mellom ett og tre år deltar, og i Søndre

Nordstrand hvor syv av ti under tre år går i barnehage. Til sammenligning går ni av ti barn i barnehage i Bydel Vestre Aker.

Arbeiderpartiet vil

- jobbe for å rekruttere flere av de yngste barna til barnehage der deltagelsen er lav.
- i samarbeid med staten, innføre en universell ordning med gratis kjernetid i barnehagen i bydelene Alna, Bjørke, Grorud, Stovner og Søndre Nordstrand
- øke bemanningen i barnehager i levekårsutsatte områder.
- fjerne kontantstøtten og bruke pengene på billigere barnehage.

Skolenes rolle som forebyggende arena

For Oslo Arbeiderparti er det viktig å bevare den offentlige fellesskolen. Vi skal ha en skole hvor alle elever lærer grunnleggende ferdigheter, har gode sosiale felleskap og et trygt læringsmiljø. Forskjellene mellom skolene i Oslo har blitt for store, og segregeringen har økt.

Osloskolen oppleves ikke som en trygg arena for alle elever, lærere og skoleledere i dag. Oslo Arbeiderparti kan ikke akseptere at elever må gå rundt med voldsalarm fordi elever på samme skole utgjør en sikkerhetstrussel. Aktive grep som tvunget skolebytte for elevene som står bak de mest alvorlige volds- og trusselhendelsene bør benyttes i større grad. Alle elever og lærere skal oppleve trygghet i skolehverdagen. Derfor må det opprettes et byomfattende ambulant team mot mobbing, vold og trusler som kan rykke ut til skoler og bistå både ved enkelthendelser og over lengre perioder på enkeltskoler. Ingen skal være hjemme fra skolen fordi de er redde for andre elever.

Oslo Arbeiderparti vil opprette flere skolealternativer for unge som av ulike grunner trenger en annen opplæringsarena. Spesialtilbudet på OT-Ulven er et slikt tilbud som Oslo kommune bør utvide og styrke. Tilbudet gir elever med rett til videregående opplæringen ny sjanse gjennom tett og individuell oppfølging hvor kombinasjon av sosial læring, fellesfag og yrkesfaglig kompetanse er sentralt. Oslo Arbeiderparti ønsker at det opprettes grunnskoletilbud etter samme modell.

En utfordring i dag er manglende muligheter til informasjonsutvekslingen mellom skolene i Oslo og samhandlingen mellom skole, barnevern, bydel og politi ved gjentatt kriminell virksomhet utført av barn under 18 år. Relevant informasjon deles ikke på tvers. I mange situasjoner oppstår det tvil om reglene om taushetsplikt tolkes for strengt. Oslo Arbeiderparti mener bedre informasjonsdeling mellom offentlige instanser er helt nødvendig.

Forskning viser at foreldrenes sosioøkonomiske status har stor betydning for hvordan barn klarer seg i skolen. Det er derfor særlig viktig at skoler i levekårsutsatte skoler har kvalifiserte lærere, og at undervisningen har høy kvalitet, slik at elevene får en likeverdig opplæring. Å beherske det norske språket er en av de viktigste forutsetningene for å lykkes på skolen.

For barn som har en belastende hjemmesituasjon eller sviktende omsorg, er det spesielt viktig å ha gode relasjoner og kontakt med andre voksne. Vi ønsker derfor å styrke laget rundt elever ved levekårsutsatte skoler.

Et [internasjonalt forskningsprosjekt ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet \(NMBU\)](https://www.ecass.eu/)² har sett på segregering på 1.-7. trinn i skoler i Europa. Målet med forskningen har vært å undersøke hvilke faktorer som bidrar til økt segregering og å gi råd om tiltak som kan motvirke den økende segregeringen i skolen. I studien kommer det fram at segregeringen i Osloskolen skiller seg negativt ut sammenlignet med de andre europeiske byene, og at segregeringen i Oslo er enda sterkere. Ifølge forskerne bidrar kombinasjonen av bosettingsmønstre, fritt skolevalg og offentliggjøring av nasjonale prøver til en forsterkning av skolesegregeringen i Oslo. For å motvirke denne utviklingen kreves en tverrfaglig innsats, særlig innenfor boligpolitikken, hvor tilgang til rimelige boliger i velstående områder kan bidra til mer blandede nabolag.

Mange velger bort nærskolen. På Søndre Nordstrand skiller for eksempel Stenbråten skole seg ut med 143 prosent oppslutning om nærskolen, mens naboskolen Mortensrud (som ligger 500 meter unna), bare har 67 prosent oppslutning. Forskjellen mellom disse to skolene er på hele 76 prosentpoeng. Det er også en betydelig høyere andel av elever med minoritetsspråklig bakgrunn og vedtak om særskilt norskundervisning på skoler med lav oppslutning. Disse skolene har også over gjennomsnittlig andel foreldre med lav utdanning.

Oslo Arbeiderparti mener at elever med størst behov for hjelp og oppfølging skal få mest ressurser. Vi må se på ordninger som styrker skoleøkonomien og bidrar til ekstra ressurser i de skolene som trenger det aller mest. Vi må også se på muligheten for å slå sammen skoler i mikrosegregerte bydeler der det er klynger av skoler med særlig lav eller særlig høy oppslutning.

Arbeiderpartiet vil

- sikre at lærere ved levekårsutsatte skoler får mer planleggingstid til for- og etterarbeid av undervisningen, og til å kunne gjennomføre foreldresamtaler og foreldremøter med tolk.
- bedre tverrfaglig innsats i hjelpeapparatet og deling av informasjon mellom skolen og andre faginstanser.
- vurdere justeringer i ressursfordelingsmodellen i grunnskolen som sikrer en mer rettferdig fordeling av pengene, og sikre skoler i levekårsutsatte områder langsiktige økonomiske ordninger framfor prosjektmidler.
- styrke laget rundt eleven gjennom blant annet flere lærere, miljøarbeidere og helsefagarbeidere på skoler med størst behov for mer ressurser. Alle skoler i levekårsutsatte områder skal ha et miljøteam på skolen.
- opprette flere profilskoler med for eksempel satsinger på praktisk-estetiske fag, i levekårsutsatte områder.
- opprette et ambulant team mot mobbing, vold og trusler som kan rykke ut og bistå både ved enkelthendelser og over lengre tid ved behov.
- utvide og styrke spesialtilbudet på OT-Ulven. Opprette grunnskoletilbud etter samme modell.
- tydeliggjøre regelverket om taushetsplikt, og om nødvendig endre loven for å sikre nødvendig informasjonsutveksling mellom blant annet skole, barnevern, bydel og politi.

² <https://www.ecass.eu/>

- strategisk endre inntaksområder hvor skolegrensene skal gå, herunder vurdere å slå sammen skoler i mikrosegregerte bydeler og benytte anledningen til å endre på skolegrensene når det bygges nye skoler.
- at det i større grad fattes vedtak om tvunget skolebytte av elever som står bak alvorlige volds- og trusselhendelser, og som samtidig utgjør en betydelig sikkerhetstrussel for medelever og ansatte.

Foreldrenes rolle og samarbeid med barnehage, skole og barnevern

Et tett samarbeid mellom barnehagen/skolen og foresatte er avgjørende for at barn og ungdom skal lykkes med både danning og utdanning. Et godt samarbeid kan også bidra til å identifisere utfordringer tidlig, og at familier får tilbud om nødvendige hjelpetiltak fra andre instanser.

Språkbarrierer kan gjøre et slikt samarbeid utfordrende. Ved levekårsutsatte barnehager og skoler med mange ulike morsmål er bruk av tolk derfor nødvendig. Tolketjenesten bør være universell og finansiert sentralt for å sikre at faglige behov, ikke lokale budsjетtrammer, styrer bruken av tolker.

I enkelte situasjoner må familier flytte til en annen kommune/bydel for å skjerme barna for skadelige miljøer og kriminalitet. Det innebærer at familier, ofte med kort varsel, må finne nytt hjem, og foreldre må finne ny jobb. Dette kan ha en høy økonomisk kostnad for familiene det gjelder. Oslo Arbeiderparti mener at staten må etablere en ny økonomisk ordning som hjelper familier med barn som kan begå gjentatte lovbrudd til å finne nytt bosted når det er nødvendig for å komme seg ut av et kriminelt miljø.

For ungdom under 18 år, må barnevernets kompetanse, tiltak og ressurser styrkes for å hjelpe ungdommer og deres foreldre. Samarbeid og involvering av foreldrene er viktig i veien for å forebygge og holde ungdom utenfor kriminalitet. Det skal arbeides med å styrke barnevernets tillit og posisjon som hjelpeinstans i samfunnet, slik at terskelen for å oppsøke og motta hjelp fra barnevernet skal være lav.

Arbeiderpartiet vil

- evaluere Oslo kommunens innsats rettet mot foreldre som står i situasjoner hvor deres barn risikerer å havne i kriminelle nettverk eller har endt soning.
- etablere en egen statlig ordning for å hjelpe familier som må flytte til et annet sted for å hindre at egne barn begår gjentatte lovbrudd.
- opprette et sentralt budsjett for tolkeutgifter. Dette vil sikre at det er faglige, ikke lokale budsjетtrammer, som er førende for om man benytter tolketjenesten.

Forebygging gjennom sterkere fellesskap

Det er fellesskapets ansvar å vise veien til meningsfull aktivitet og sosialt liv for ungdommen. Manglende framtidstro, tillit til storsamfunnet og ensomhet utgjør sårbarheter som enkelt kan utnyttes av organiserte kriminelle og gjøre veien inn i kriminalitet kortere. Det er derfor viktig å

legge til rette for at ungdom tilbys arbeid, et godt kulturtilbud og idrettstilbud, og gode møteplasser.

Vi vil bygge opp en ny generasjon «forebyggere» i ungdommen selv. Vi skal spille på lag med ungdom som kjenner sitt lokalmiljø godt, og som vil gjøre en innsats for å bygge opp et tilbud eller bruke sitt engasjement til å følge opp andre i sitt nabolag. I utsatte områder bør det innføres attraktive «unge-forbilder»-prosjekt. I disse kan man ved å kvalifisere seg etter visse kriterier, bli tilbudt kursing, turer med interessant faglig innhold, attraktive deltidsjobber i spennende miljøer og mentorordninger. Målet med dette er å skape forbilder som de unge kan se i sitt nærområde, og som andre unge kan se opp til.

Oslo Arbeiderparti vil sikre at alle bydeler har et tilstrekkelig antall fritidsklubber, at de har gode åpningstider, og at disse fylles med et innhold som gjør dem til et attraktivt tilbud for alle barn og ungdom i nærmiljøet.

Oslo er en delt idrettsby. Vi kan ikke akseptere at størrelsen på lommeboka skal bestemme om barn og unge kan delta i idretten. Samtidig som vi bygger flere idrettsanlegg, skal vi se på om driftsmodellen for idretten sikrer en rettferdig fordeling. Vi vil sørge for gode rammebetingelser blant klubbene som tar et utvidet samfunnsansvar ved å inkludere alle. Arbeiderpartiet vil bidra til å utvikle gode ordninger som reduserer forskjellene i idrettsanlegg. Samtidig skal vi være tydelige på våre forventninger til idretten. Idretten må jobbe for å holde prisene for deltakelse lavest mulig slik at flere skal ha råd til å delta.

Arbeiderpartiet vil

- utvide satsingen på sommerjobber til ungdom, til også å inkludere deltidsjobber gjennom hele året.
- etablere flere jobbprogram og jobbsentre for å bidra til at flere unge får relevant arbeidserfaring og kompetanse.
- sikre flere muligheten til å delta i idrettsaktiviteter gjennom å bygge flere idrettsanlegg, og sikre idrettslag gode rammebetingelser for å inkludere flere.
- styrke fritidsklubbtilbudet og utvide åpningstidene.

Politiet som tillitsskapende aktør og ressurs i nærmiljøet

Politiet spiller en viktig rolle som forebyggende aktør – også utenfor den tradisjonelle justissfæren. Vi vet at manglende tillit til politi og til myndighetspersoner er en opprettholdende faktor for utenforskap – som igjen kan gi grobunn for kriminalitet. Vi vet også at både mistillit og utenforskap er geografisk skjevfordelt i byen vår. Disse ulikhetene må politiets forebyggende arbeid speile. Det betyr at vi også i den generelle forebyggingen må rette en særlig innsats mot de områdene der disse utfordringene er størst. Et tilstedeværende politi som aktivt jobber med relasjonsbygging i nærmiljøene, som samarbeider med øvrig hjelpeapparat, skole og ikke minst frivilligheten, er avgjørende.

SalTo er det tverrfaglige og tverrsektorielle samarbeidet mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt for å forebygge kriminalitet og rusmisbruk blant barn og unge. SalTo har som formål å samordne tiltak slik at en unngår at ressurser og tjenester ikke finner hverandre. Oslo Arbeiderparti vil satse på SalTo-samarbeidet.

Skal vi lykkes med å bekjempe ungdomskriminalitet, må hjelpeapparatet henge sammen. Det betyr at kommune og politi må ha et likt situasjonsbilde av hva som er de grunnleggende utfordringene – i tillegg til å være enige om langsiktige felles målsettinger som skal være førende for samarbeidet. Samarbeid mellom offentlige aktører må være tettere enn i dag, med klarere ansvars- og oppgavefordeling og mer informasjonsutveksling, slik at enkeltpersoner ikke starter på nytt når nye offentlige aktører skal bidra. En gjennomgående utfordring er manglende forståelse for regelverket knyttet til taushetsplikt.

Foreldre kan oppleve at politiet har visst mye om egne barn, men at denne informasjonen ikke blir delt med dem før barna blir pågrepet for å ha begått alvorlig kriminalitet. Det er også viktig at foresatte informeres når barn og unge blir stoppet og ransaket. Politiets kommunikasjon og samarbeid med de nærmeste pårørende og sivilsamfunnet er viktig for å styrke tillitsforholdet og forebygge kriminalitet.

Arbeiderpartiet vil

- at SaLTo må ha som hovedformål å sikre en koordinert personrettet innsats overfor barn og unge på vei inn i kriminalitet.
- senke aldersgrensen til SaLTo til 10 år.
- sikre en mer kontinuerlig tilstedeværelse av politiet, ikke bare etter at det skjer alvorlige hendelser i et område.
- styrke dialogen og samarbeidet mellom politiet og pårørende for å bygge tillitt og stoppe rekrutteringen til kriminelle miljøer.
- styrke mangfoldet og den flerkulturelle kompetansen i politiet.

2. Kriminalitetsbekjempelse

Styrke politiet

Politiet i Norge må være i stand til å bekjempe grobunnen til de kriminelle. Politiets oppgave er å stoppe de kriminelle nettverkene. Personer som har valgt kriminalitet som en levevei skal straffeforfølges. Det er avgjørende for tilliten til politiet at de har ressurser til å stoppe vold og oppklare alvorlige straffesaker i de kriminelle nettverkene for å hindre hevns spiraler og alvorlige voldshendelser i det offentlige rom, som skaper utrygghet for oss alle.

Politiet har de senere årene fått nye oppgaver og flere nye utfordringer, eksempelvis i form av håndtering av økt polarisering i samfunnet og et nytt sikkerhetsbilde. Politiet må være i stand til å håndtere det nye situasjonsbildet på best mulig måte.

Å utfordre tilliten til offentlige instanser er en bevisst strategi fra kriminelle nettverk. Politiet må være lokalt forankret og kjenne sine medborgere og ungdommen. De må oppleves som «vårt politi». Da må politiet ha mulighet til å være til stede også når det ikke skjer kriminalitet. Det krever ekstra ressurser.

Arbeiderpartiet vil

- styrke politiet med nødvendige ressurser til å forebygge, bekjempe og oppklare kriminalitet, særlig i utsatte byområder, og sørge for at det utdannes nok politi.
- styrke det internasjonale politisamarbeidet mot kriminelle nettverk.

Styrke tollvesenet

Norge er i ferd med å bli et transittland for smugling av narkotika til Europa. Det kommer ikke til å hjelpe å bare sette inn flere politiressurser hvis vi ikke gjør noe med tilgangen på narkotika. Vi er avhengige av å både styrke politiet og tollvesenet hvis vi skal lykkes. Mer enn 50 % av alt gods til Norge går gjennom Oslo containerhavn. I tillegg har vi tre utenlandsferger som kommer inn daglig. Tiltak ved Oslo Havn vil derfor ha viktig effekt. Tolletaten må styrkes. Det innebærer flere tollere og bedre utstyr. Det må investeres i en permanent skanner slik at vi ikke opplever lange perioder uten skikkelig utstyr til å avdekke narkotika.

Arbeiderpartiet vil

- investere i permanent skanner ved Oslo Havn, og ha et investeringsprogram for å sikre moderne utstyr som kan avdekke forsøk på innførsel av blant annet narkotika rundt om i landet.
- ha kraftig økning i antall kontroller i Oslo.
- ha en økning i antall ansatte i tolletaten de neste årene slik at grensekontroll og avdekking av narkotikasmugling blir mer robust.

Begrense rekruttering ved å gå etter pengene

Hovedgrepet for å hindre rekruttering til gjengkriminalitet er å strupe behovet for denne tilhørigheten. Det må vi gjøre ved å fjerne alt som er lukrativt ved å tilhøre kriminelle gjenger. Kriminaliteten disse nettverkene livnærer seg av er profittmotivert. Vi må begrense «motoren» i denne virksomheten: Pengene og verdiene som skapes eller tilranes må tas.

Penger og verdier kan inndras som en del av en straffesak, men dette er krevende og kan ta svært lang tid. Dermed bør vi også se på et raskere og mer treffsikkert system. Vi bør kunne inndra penger og verdier som med størst sannsynlighet ikke er tjent på en lovlig måte. Hvis sivilrettslig inndragning vedtas, vil det være mulig å strupe pengeinntekten i disse gjengsystemene. Sivilrettslig inndragning betyr at det etableres nye regler utenfor strafferetten som gjør det mulig å trekke inn verdier som ikke kan bevises å være opparbeidet gjennom lovlig arbeid. Dette bør antakelig gjøres fra en etat som ligger utenfor og ved siden av politiet. Inndragningen vil bli gjort gjennom et vedtak som kan påklages rettslig, enten til en høyere instans eller ved å gå til domstolene med et krav om helt eller delvis tilbakeføring.

Vi må se til andre land som allerede har etablert et sivilrettslig spor. Sivilrettslig inndragning har allerede vært utredet av den forrige regjeringen, men Høyre-regjeringen valgte ikke å gå videre med dette. En synergi av et slikt system er at det også vil være et effektivt virkemiddel for å forebygge svart arbeid, hvitsnippkriminalitet og sosial dumping. Dette fordi utøverne risikerer å miste verdiene de har akkumulert selv om politiet ikke klarer å bevise skyld i en eventuell straffesak.

Kryptovaluta kan i dag kjøpes og mottas anonymt, og det foretas transaksjoner raskt i store deler av verden med illegale verdier. Politiet må nå og i fremtiden øke sin digitale kapasitet på blant annet kryptovaluta, både i form av ressurser, kompetanse og utstyr/programvare.

Arbeiderpartiet vil

- vedta ny lov om sivilrettslig inndragning.
- styrke arbeidet i politidistriktene og særorganer for å avdekke hvitvasking gjennom kryptovaluta, herunder Økokrims mulighet til å bistå politidistriktene i saker der det potensielt er svarte penger i omløp.

3. Veien ut av kriminalitet

Skal vi lykkes med å bekjempe kriminalitet må vi sikre et rettsvesen og lovverk som responderer raskt og gir gode rammer. Hurtigløp som sørger for at kriminelle blir dømt raskt, og god kriminalomsorg, er helt avgjørende for å få folk ut av kriminalitet. Alle skal få en ny sjanse til å lykkes.

Barn og unge som utøver gjentakende alvorlig kriminalitet

Dagens lovverk og håndhevingen av dette gir en mangelfull oppfølging av barn og unge som begår gjentakende alvorlig kriminalitet. Det er mange eksempler på barn som utøver grov voldskriminalitet som ikke blir avbrutt av hverken politiets pågripelser, barnevernets tiltak eller bydelenes innsatser. Antall ungdommer som begår kriminalitet er fortsatt begrenset, men de blir stadig yngre, og kriminaliteten de begår er mer alvorlig. Bæring og bruk av våpen øker.

Flere som begår alvorlig kriminalitet er i dag under straffbar lavalder, der det er barneverntjenesten som har mulighet for å sette i verk tiltak. Da må vi ha en barneverntjeneste som er i stand til å følge opp. I dag har vi eksempler på ungdom som har begått gjentatt og alvorlig kriminalitet, som rømmer fra tiltakene og som barnevernet vurderer at de ikke har egnede tiltak for.

Sikkerhetshjem er mindre institusjoner hvor det vil være lov å låse dører i visse tidsrom. De ansatte må være en blanding av folk med utdannelse fra kriminalomsorgen, helse og sosialomsorg/barnevern. En bieffekt av å utrede rettshjemler og funksjoner i et slikt hjem for ungdom er at dette kan ha direkte overførbarhet til en ny type behandling/oppbevaring av voksne personer som er for syke til å bli straffet, men anses som en fare for samfunnet for øvrig. Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal se på hvordan Norge best kan ivareta personer med alvorlige psykiske lidelser som har begått kriminalitet, med hovedfokus på barn og unge under 24 år. Utvalget skal blant annet se på gjennomføring av straff og varetekt i barnevernsinstitusjoner og vurdere sikkerhetshjem.

Fremtidige institusjoner, som sikkerhetshjem, skal ikke være barnefengsler og stride mot grunnleggende menneskerettigheter. Dersom en slik institusjon blir etablert i fremtiden, må det på forhånd utredes godt. Utredningen må ta for seg de menneskerettslige sidene ved innelåsing av barn under kriminell lavalder. Målet må være å beskytte barn som rømmer fra barnevernsinstitusjoner, og utsetter seg selv for rusmisbruk, overgrep og prostitusjon.

Kapasiteten og tilbudet om ungdomsfengsel må styrkes. Det er ikke samsvar mellom omfanget av unge som utøver alvorlig kriminalitet og antallet plasser ved dagens to institusjoner. Ungdomsfengslene i dag gir svært gode tilbud med høykompetente ansatte. Paradokset er at ungdommen først kan få dette tilbudet under lukkede dører etter å ha begått svært alvorlige eller gjentakende alvorlige lovbrudd mot andre.

Det bør utredes hvorvidt det skal etableres nasjonale føringer for alle offentlige etater med ansvar for oppfølging av barn med gjentatt alvorlig kriminalitet. Dagens system plasserer ansvaret for ivaretagelse på «laveste nivå». Utfordringene knyttet til oppfølging av disse barna er allikevel så store når det gjelder ressurser og kompetanse, at det burde være nasjonale føringer og løsninger som ligger til grunn.

Barn kan ha behov for beskyttelse av barnevernet i situasjoner hvor foreldre ikke er i stand til å hindre at barn begår gjentakende alvorlig kriminalitet. Barnevernet bør ha verktøy for å kunne gi hjelp og oppfølging av barn og unge med gjentakende vold, trusler og kriminalitet, og som ikke nødvendigvis har opplevd omsorgssvikt. For å få til dette bør det utredes å endre barnevernsloven for å gi disse barna beskyttelse.

I Danmark har man hatt god effekt av et «aktive gutter»-prosjekt. For disse unge personene er lediggang noe av det som driver de inn i kriminelle gjenger. Prosjektet går derfor ut på at de mest aktive ungdommene i en viss alder blir fulgt opp nærmest 24-7 for å sikre at de har aktiviteter å gå til. Ved at de får et spesialtilpasset opplegg, som hindrer at de går ledige i for lang tid av gangen, kan det hindre at dem i tidlig alder blir vant til å komme på kant med loven. Eksempler på tiltak kan være ekstremsport, deltidsjobber, turer med andre, eller spesielle sportsaktiviteter som favner deres interesse. «Aktive gutter»-prosjektet forutsetter egne regler for taushetsplikt, slik at informasjon fritt kan deles mellom alle som skal følge opp ungdommen. Dette er et svært kostbart tiltak som antakelig bare kan gjøres til et utvalg av dem som er mest i faresonen. Effektene av tiltaket vil kunne bli vanskelig å tallfeste konkret, men over tid vil man kunne vise viktige effekter.

Arbeiderpartiet vil

- ha en barnevernstjeneste som er i stand til å følge opp barn og ungdom som begår gjentakende kriminalitet.
- etablere et «aktive gutter»-prosjekt finansiert av staten.
- vurdere etableringen av sikkerhetshjem eller andre modeller etter at det offentlige utvalget satt ned av regjeringen kommer med sin anbefaling. Menneskerettslige sider av et slikt hjem skal utredes godt før endelig beslutning tas.
- at tilbudet om ungdomsfengsel må styrkes.
- utrede hvorvidt det skal etableres nasjonale føringer for alle offentlige etater med ansvar for oppfølging av barn med gjentatt alvorlig kriminalitet.

Strengere straff og hurtigdomstol

Politiet har et særlig ansvar for å gripe inn overfor aktører i organiserte kriminelle miljøer. Aktørene skaper utrygghetsfølelse og frykt i lokalområdene, bidrar til taushetskultur og til åpenlys narkotikaomsetning i bomiljøer. Straffenivå og soningsforhold må reflektere alvorligheten av de straffbare forholdene disse blir dømt for. Det bør derfor vurderes om personer som dømmes etter org.krim-paragrafen, strl § 79 c, skal unntas muligheten for

prøveløslatelse etter 2/3-dels soning eller om det bør gjøres endringer knyttet til vilkårene for prøveløslatelse etter 2/3-dels soning.

Personer som blir pågrepet med våpen, som kniv og skytevåpen, skal få en umiddelbar rettsbehandling og dom. Gjentatte forhold skal medføre ubetinget fengselsstraff. For barn under 18 år som tas med våpen, må det utredes og etableres en ordning med særskilt oppfølging og ivaretagelse for å unngå gjentatte forhold og nye voldshendelser.

Når en ung voldsutøver ikke får noen reaksjon på flere måneder eller til og med år, vil dette også tas som et signal av både de involverte og de som ser det utenfra. Derfor er det viktig at vi tilrettelegger for et system som så raskt som mulig, innenfor de rammer dagens rettssikkerhet bør stille, kan dømme til reaksjon. Denne reaksjonen må være tilpasset ungdommens alder og alvorligheten på forbrytelsen, og burde kunne spesialtilpasses den enkeltes situasjon. Altså bør vi ha et system som innen uker etter oppklaring av et hendelsesforløp skal kunne stille ungdommen for retten og de bør få en tilpasset ungdomsstraff, som kan kombinere ulike reaksjonsformer ganske fritt. Dette bør inkludere alle former for samfunnsstraff, med idømmelse av fengselsstraff ved et ungdomsfengsel. Slike fengselsstraffer må aldri være av svært lang varighet, fordi de ikke skal være ment som et sikkerhetssystem for samfunnet, men skal bidra til at ungdommen på sikt ønsker å bli en lovlydig borger.

Oslo tingrett har allerede foreslått en hurtigdomstol for ungdom i sin [høringsuttalelse](#)³ til forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv. i 2023. Domstolsapparatet må i forlengelse av dette styrkes og tilrettelegges sånn at dette blir mulig å gjennomføre i praksis.

Arbeiderpartiet vil

- innføre strengere straffer for personer som dømmes etter straffelovens §79 c.
- at våpenbruk skal få tøffere konsekvenser, herunder utrede en ordning som sikrer særskilt reaksjon og oppfølging for barn under 18 år som tas med våpen.
- etablere en hurtigdomstol for ungdom.

God kriminalomsorg lønner seg

Dersom soningen skal gi ønsket effekt bør det arbeides med at omfanget av rus, vold og kriminalitet i fengslene begrenses. Det er også viktig å sikre fengselsbetjentene gode og trygge arbeidsforhold.

Samfunnsoppdraget til kriminalomsorgen er å sikre at straffegjennomføring eller varetektsfengsling skal gjennomføres på en måte som er tillitsvekkende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Hensynet til krav fra samfunnet og formålet med straff skal balanseres med hensynet til utsiktene for den domfelte og muligheten til å vende tilbake til samfunnet som lovlydig borger. I dag vet vi at flere aktører fra kriminelle nettverk opprettholder sin kriminelle virksomhet i fengslene. Aktører fra samme kriminelle nettverk soner sammen

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-til-endringer-i-konfliktradsloven-straffeloven-mv-strafferettslige-reaksjoner-og-tvangsmidler-for-ungdom/id2934515/?uid=dcddf4be-4596-4b0e-9eaf-257df6362091>

grunnet mangel på fengselsplasser på Østlandet. Muligheten for rehabilitering i fengslene blir dermed svekket.

Kriminalomsorgen og politiet må jobbe sammen med et felles mål om å forhindre at personer fortsetter å begå straffbare handlinger. Det foreslås også en tettere informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og politiet, som har hovedansvar under varetekt. Et felles datasystem vil kunne strukturere informasjonsutvekslingen og sikre notoritet.

Arbeiderpartiet vil

- ha økt innsats mot kriminalitet begått i og fra fengselet, blant annet gjennom bedre informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og politiet.
- gi fengselsbetjenter muligheten til å utføre jobben sin i full trygghet gjennom å styrke bemanningen og forsterke sikkerheten.

Bedre oppfølging etter soning

Oslo Arbeiderparti vil ha spesialiserte oppfølgingstjenester som følger opp ungdommer etter soning og sikrer dem arbeid, utdanning og hjelper dem med å finne bolig. I dag er EX/IN en slik tjeneste, men utfordringen er at prosjektet ikke sitter med alle virkemidlene for å hjelpe ungdom tilbake i samfunnet. NAV har allerede ansvaret for ungdomsgarantien, som gjelder oppfølgingen av unge fra fylte 16-30 år. Etter soning skal ikke ungdom risikere å møte en tom hverdag, uten aktivitet som bidrar til å styrke det sosiale. Oslo Arbeiderparti mener derfor at oppfølgingstjenesten etter soning bør plasseres under NAV. Oppfølgingen bør tilpasses individuelle behov.

Arbeiderpartiet vil

- at en spesialisert oppfølgingstjeneste for folk som har sonet ferdig skal plasseres under NAV.

4. Områdesatsingene – en ny innretning

Politiets egne analyser og undersøkelser viser geografiske variasjoner mellom delbydelene i Oslo, og at opplevd trygghet, erfaring med lovbrudd i nærmiljøet og tillit til politiet har en sammenheng. De geografiske variasjonene mellom delbydelene når det gjelder trygghet, sammenfaller med den geografiske konsentrasjonen av levekårsutfordringer vi finner i Oslo. Derfor trenger Oslo fortsatt egne områdesatsinger.

Områdesatsingene må være treffsikre mot de som trenger det mest. Økningen i kriminalitet begått av barn og unge i Oslo er ujevnt fordelt geografisk, både i forhold til gjerningssted og de unges bosted. Bydeler og delbydeler det gjelder, må gis alle virkemidler og tilstrekkelige ressurser for å håndtere en stadig mer alvorlig situasjon.

Oslo har tre områdesatsinger som gjennomføres i seks bydeler: Groruddalssatsingen, Oslo sør-satsingen og Oslo indre øst-satsingen. Satsingene har bidratt til synlige resultater, men har noen klare forbedringspunkter. Oslo Arbeiderparti ønsker derfor en ny innretning for områdesatsingene. De nye områdesatsingene skal forplikte staten til å ta et større og mer definert ansvar. Det kan for eksempel være konkretisering av politiinnsatsen i disse områdene, flytting av arbeidsplasser og institusjoner, eller forpliktelser knyttet til å skape bedre bomiljø. I tillegg bør næringslivsaktører og utbyggere være en del av de nye områdesatsingene. Statens virkemiddelapparat, gjennom eksempelvis NAV og politiet, må i større grad forpliktes på områder som arbeid og kriminalitetsbekjempelse.

Kriminalitetsforebyggende byutvikling har blitt aktualisert den siste tiden, særlig i forbindelse med at politiet fremmet innspill til de nye utviklingsplanene på Mortensrud. Bruk av glass og gjennomsiktede dører inn til trappeoppgangene, bedre belysning, begrenset adgang til garasjer og kjellere, og plassering av balkonger mot offentlige gater er noen av grepene som kan sikre tryggere byrom. Dette er også grep som kan bidra til økt byliv.

Arbeiderpartiet vil

- utvide og forsterke områdesatsingene gjennom en ny innretning, hvor staten inngår en mer forpliktende avtale, og hvor næringslivsaktører og utbyggere gjennom forpliktende avtaler bidrar til utviklingen. Statens virkemiddelapparat må i større grad forpliktes på områder som arbeid og kriminalitetsbekjempelse.
- ha en byutvikling som motvirker kriminalitet.